Izhaja — izvzemši ponedeljek — vsak dan zjutraj. — Uredništvo: ulica sv. Frančiška Asiškega štev. 20, I. nadstropje. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo, rokopisi se ne vračajo. — Izdajatelj in odgovorni urednik Štefan Godina. — Lastnik konsorcij lista Edinosti. — Tisk tiskarne Edinost. — Naročnina znaša na mesec L 3.—, pol leta L 18.— in celo leto L 36.—. — Telefon uredništva in uprave štev. 11-57.

EDINOST

Posamezne številke v Trstu in okolici po 10 stotink. — Oglasi se računajo v širokosti ene kolone (72 mm), — Oglasi trgovcev in obrtnikov mm po 20 stot., osmrtnice, zahvale, poslanice in vabila po 40 stot., oglasi denarnih zavodov mm po 80 stot. Mali oglasi po 10 stot. beseda, najmanj pa L 1.—. Oglase sprejema inseratni oddelek Edinosti. Naročnina in reklamacije se pošiljajo izključno upravi Edinosti. Uprava in inseratni oddelek se nahajata v Trstu, ul. sv. Frančiška As. 20.

Jadransko vprašanje v parlamentu

Govor narodnega poslanca dr. Dinka Puca v seji narodnega predstavništva.*)

BELGRAD, 20. Poslanec dr. Dinko Puc je v sredni seji narodnega predstavništva govoril takole:

Visoka zbornica!

Radi tega pravim, da sem v prvi vrsti zastopnik tega naroda, in šele v drugi vrsti sem strankar. In zato, gospoda, sem bil jaz, ko je bila demokratska vlada, torej vlada moje stranke, na krmilu, za to, **da se osnuje koncentracijska vlada**: zato je tudi naravna, da, logična posledica tega, da sem tudi sedaj, ko je na vladi druga stranka, pravtako za to, da se osnuje vlada vseh strank, ki more zastopati celokupni narod, ako hoče uspešno zastopati naš narod prav tako pred zunanjim svetom kakor v notranjosti. Mislim, da mi ne more nihče tega zameriti.

Toda čeprav imamo tu pred seboj vlado, ki se je sestavila iz enega bloka, je bilo vendar za nas jasno, da smo pričakovali od nje nekaj. Vsem nam je gotovo najbolj pri srcu zunanjepolitični položaj, nam je najbolj pri srcu jadransko vprašanje. Cisto gotovo je, da smo pričakovali od naše vlade v tem pogledu v sedanjem kritičnem času, ko se odloča usoda naših bratov na zapadu, odločne besede, odločne geste, da smo pričakovali tudi, da bo parlament nastopil tako, kakor pričakujejo naši bratje zapadno od demarkacijske črte. Gospoje, obžalujem, da se to ni zgodilo. V vladni deklaraciji pogrešam predvsem tiste odločne besede, ki je je naš narod pričakoval. V njej najdemo samo nekaj medlega, plitkega. Nadamo se u Boga i pravičnost naših saveznika, da će one iskoro prestati i za nas i za njih. (Deklaracija govori tu o težkočah z jadranskim vprašanjem.) Gospoje, v tem vidim veliko premalo. Lepo je, če se omenja Bog pri tej priliki. Gotovo je, da nam more tudi Bog pomoči, v tem. Ali držim se one stare prislovice, ki pravi: Delaj in Bog ti bo pomagal. In mi zahtevamo v prvi vrsti, da vlada dela v tem pogledu, pa onda naj Bog stori svoje!

Če se zanašamo samo na »pravičnost naših zaveznikov«, da bo to vprašanje nehalo biti ogromna nevarnost za nas in za druge, tedaj je gotovo, da je to upanje brezuspešno. Pred enim letom sem imel čast, da sem govoril v tej zbornici o jadranskem vprašanju. Toda že takrat sem vedel, da se obrača to vprašanje za Gospodje! Jadransko vprašanje je za nas velikega gospodarskega in velikega nacijonalnega pomena. Nočem ponavljati stvari, ki so znane, tako n. pr. da je v mestu Gorici samem 12.000 naših ljudi, a Italijanov samo 14.000, da je vso goriško okolica popolnoma slovenska, da štejejo 70.000 Slovencev in samo 2000 Italijanov, da je v sežanskem okraju 30 tisoč Slovencev in samo 300 Italijanov, v tolminskem 40.000 Slovencev in 20 Italijanov. Kar se pa tiče Italijanov v Dolmaciji, veste sami, da ne sestavljajo niti 3% prebivalstva. Pravtako veste sami, da je ves srednji in vzhodni del Istre kompaktno naseljen z našim narodom.

Dokler se od nas zahteva izpolnitev londonskega dogovora in še Reka povrhu, Vi veste, da naj bo po londonskem dogovoru biti Reka [illegible]. Ali baš v zadnjem času donašajo italijanski časopisi, da mora po londonskem dogovoru pripasti Reka Hrvatski; ker se Hrvatska ni osnovala, zato — po italijanskih listih — ni naravno, da bi Reka pripadla kraljestvu Srbov, Hrvatov in Slovencev. Nikdar nisem bral avtentičnega besedila londonskega dogovora. Toda po mojih informacijah ta trditev ne drži. Kolikor sem poučen, stoji v londonskem dogovoru, da Reka in ostali kraji pripadajo Hrvatski, Srbiji in Crni gori. Pa Hrvatska, Srbija in Crna gora — toje vendar država Srbov, Hrvatov in Slovencev, to je Jugoslavija, in zato je jasno, da mora pripasti Reka naši državi. Ni dvoma o tem. Če se od nas zahteva aut-aut: ali londonski dogovor ali oni sramotni pogoji, ki nam jih nodijo »pravične sile zaveznikov«, pravim jaz: tudi londonskega dogovora ne moremo sprejeti. Oni nam ga morejo vsiliti; mi kot mala država, ki se ni tako močna, ki se ne more braniti, mi bomo morebiti to sprejeli, ker so »pravične sile zaveznikov« za nas vis maior; a nikdar ne bo naš narod pristal na to!

Brez Reke ne moremo živeti. Če pravi italijansko časopisje, da imamo polno pristanišč v Dalmaciji, vemo, gospodje, kako je to. Mi vemo, da so dalmatinska pristanišča majhna, da niso primerno zgrajena, da so brez zveze z zaledjem. Za nas je Reka življenskega pomena, ker naša država ne more živeti brez Reke. Samo nekoliko številk naj navedem: Reka je bila za časa Avstro-Ogrske pristanišče, na katero se je razdeljeval promet vzporedno s Trstom. Ali Reka sama je bila izvozno in uvozno pristanišče za ves vzhodni del, za vse vzhodne pokrajine: Hrvatsko, Slavonijo, Baranjo, Bačko, Banat, Bosno in Srbijo. Uvoz iz Hrvatske, Slavonije, Bačke in Baranje je znašal na leto 320.000 ton, iz Bosne in Srbije 80.000 ton, iz Dalmacije 70.000 ton, torej v celoti okroglo 550.000 ton. Uvoz iz Ogrske in Nemške Avstrije ter ostalih pokrajin je znašal skupaj samo 140.000 ton. Sedaj pa morate pri tem še vpoštevati, da je slovenski uvoz šel po veliki večini preko Trsta, tako, da je popolnoma jasno, da je Reka naravno uvozno pristanišče za našo državo in da ni drugega. (Odobravanje.)

Pravtako je z izvozom. Iz Hrvatske se je izvozilo na leto — pri rokah imam statistiko iz leta 1910 — 315.000 ton, iz Bosne in Srbije 90.000 ton, iz Dalmacije 8000 ton, iz Slovenije in Istre okoli 60.000 ton, iz Ogrske in drugih pokrajin pa samo približno 300.000 ton. Torej je bil tudi izvoz mnogo večji iz dežel naše države kakor iz drugih pokrajin.

Naravno je, da bi se v primeru, če bi postala Reka pristanišče naše države, kar mora postati, te številke še zelo izpremenile na našo korist. To je popolnoma naravno, saj nimamo drugega naravnega pristanišča, ki bi imelo dobro zvezo z zaledjem, razen Reke.

Odvzeti nam Reko, to pomeni izpodrezati naši državi življensko podlago, to pomeni gospodarsko odvisnost naše države od Italije, pomeni, da hoče Italija gospodarsko zavojevati Jugoslavijo; potom Reke in Valone nam zapre Italija Jadransko morje, nam zapre pot v svet, nas gospodarsko podjarmi. Iluzija je, če si domišljujemo, da si moremo iz Zadra ali Splita ali kakega drugega dalmatinskega pristanišča ustvariti pot v svet. Naša država tega ne bo mogla ustvariti niti v 50 letih. Treba je svetu povedati: ako hočejo »pravične sile zaveznikov«, kakor jih nazivlje vladna izjava, da naša država obstane, da se razvije, da postane jedro miru in sloge, da postane oni kompaktni del na Balkanu, ki naj tvori ravnovesje za evropski mir, potem moramo mi imeti Reko! Drugače je vse to nemogoče. (Splošno odobravanje in ploskanje.) (Konec jutri.)

* * *

*) Objavljamo ta govor v celoti, ker jasno kaže mnenje in razpoloženje narodnega predstavništva glede jadranskega vprašanja. Želimo le, da bi cenzura ne črtala ničesar, saj je stvar zelo poučljiva tudi za italijansko javnost. — Ured.

Seja ministrskega sveta.

BELGRAD, 20. »Tribuna« poroča: Včeraj ob 10 dopolnde je bila pod predsedstvom Nj. Visočanstva regenta prestolonaslednika Aleksandra seja ministrskega sveta, ki so se je udeležili vsi ministri kraljevske vlade. Ob tej priliki se je razpravljalo o demobilizaciji in povišanju plač podčastnikom. O vprašanjih notranje-političnega položaja se ni razpravljalo. Po seji je šel Nj. Visočanstvo regent prestolonaslednik peš po belgrajskih ulicah v spremstvu generalov Jankovića in Zečevića ter ordonančnega častnika. Nj. Visočanstvo je bil predmet splošne pozornosti belgrajskega meščanstva, ki ga je simpatično pozdravljalo.

Parlamentarni odbor za zunanje zadeve.

BELGRAD, 20. »Politika« poroča: Sklenilo se je, sestaviti stalen parlamentarni odbor za zunanje posle. V tem odboru bodo zastopane vse parlamentarne stranke. Zunanje ministrstvo bo ta parlamentarni odbor obveščalo o najvažnejših stvareh zunanje politike.

Poročilo o zunanji politiki.

BELGRAD, 20. »Politika« javlja: Zastopnik ministra za zunanje posle dr. Spalajković bo prihodnji teden v parlamentu podal ekspozé o zunanji politiki.

Imenovanje veliklih županov.

BELGRAD, 20. »Tribuna« poroča, da je Nj. Visočanstvo regent prestolonaslednik Aleksander podpisal ukaz o imenovanju veliklih županov v Bački, Baranji, Banatu in Vojvodini.

Masarykova zahvala.

BELGRAD, 20. **Predsednik čehoslovaške republike se je za odlikovanje, podeljeno mu po belgrajski občini, zahvalil v brzojavki, ki jo je poslal belgrajskemu županu dr. Stojanoviću. V brzojavki veli: »Zahvaljujem se najprisrčneje za veliko počaščenje, ki mi ga je izkazalo glavno mesto Vašega uedinjenega kraljestva. Kot meščan belgrajski Vam g. predsednik, izražam svojo naklonjenost in želim državni upravi mnogo uspeha ter pošiljam svojim someščanom tople pozdrave, želeč jim vse dobro.«**

Iz Črne gore.

BELGRAD, 20. Glavno poverjeništvo za Črno goro je odpravljeno. Dosedanji poverjenik Ivo Pavičić je odvezan svojih dolžnosti. Uprava črnogorskih oblasti je poverjena posebnim nadzornikom. Za nadzornika sta imenovana V. Krstić s sedežem na Cetinju in Blasko Mihajlović s sedežem v Podgorici.

Padanje valute.

BELGRAD, 20. »Balkan« piše: Vsled kurzne perturbacije, ki je nastopila na škodo naše domače valute, je bila po inicijativi srbskega trgovskega udruženja sklicana konferenca trgovcev, na kateri se je udeležilo razprave več govornikov. Trgovci so ugotovili pri tem, da obstoje tolike težkoče, da bodo morali zapreti trgovine, ako se valuta in kurzi ne bodo zboljšali. Došlo je do splošnega soglasja, naj se o tem vprašanju razpravlja na javnem zborovanju, ki bo sklicano za četrtek popopoldne. Bil je stavljen predlog, naj se zborovanje skliče na delavni dan in naj se ob tej priliki zaprejo v znak protesta vse trgovine. Ta predlog ni bil sprejet, ker so se trgovci postavili na stališče, da bi bilo prekinjenje dela neumestno. Določeni so bili kot sklicatelji zborovanja, ki naj pripravijo resolucije, gg. Milan Pavlović, veliki župan Ristić, Marko Matić, Vuletić, Radojković in Minović. Kakor se vidi, trgovci niso bili obveščeni o ukrepih naše vlade, ki je podvzela potrebne korake zaradi tega vprašanja. Včeraj, v petek, je bil podpisan sklep skupščine zelo velike važnosti glede valutnega in kurznega vprašanja. Vsebuje nastopne odredbe: 1. Da se ustavi in prepove vsem uvoz kakršnihkoli luksusnih in podobnih predmetov. 2. Da se izvede kontrola čekovnega prometa z inozemstvom. 3. Da se prepreči umetno skakanje kurzov, kar se je pričelo po inicijativi finančnega ministrstva. 4. Da se pripravi potrebno za monopoliziranje trgovine s tujo valuto.

Razmere na Koroškem.

LJUBLJANA, 19. Začasna koroška deželna vlada je pri seji dne 11. marca izdala sklep radi baje nevzdržnih razmer v glasovalnem pasu A. Utemeljevanja tega sklepa so v direktnem nasprotju z dejstvi. — Deželna vlada za Slovenijo dosedaj na številne napade koroških vladnih organov ni odgovarjala, ker ni smatrala za potrebno, nastopiti proti temu načinu propagande. Gori navedeni sklep pa je oficijelen vladni čin koroške deželne vlade in potvarja dejstva tako zelo, da molčanje ni več na mestu, posebno, ker je vse avstrijsko časopisje ta sklep objavilo z očividnim namenom, da bi v Parizu budili razpoloženje proti državi SHS in da bi zapeljali izvršilne organe, ki jih bo ententa poslala v glasovalni pas. — Vsled tega ugotavlja deželna vlada za Slovenijo glede na trditve v navedenem sklepu nastopno: 1. Vojaška zasedba pasa A. Nasproti ugovoru, da je vojaška zasedba pasa A v protislovju z določbami saintgermanske mirovne pogodbe, se opozarja na besedilo mirovne pogodbe. Člen 50, odstavek 5. pravi izrecno: »Prvi pas zasedejo čete države SHS. Zmanjšanje števila čet, oziroma nadomestitev čet s policijo, more odrediti šele v členu 50., odstavek 3 navedeni nadzorovalni odbor, ki pa dosedaj še ni bil imenovan. Vendar pa je vojaška uprava države SHS že davno zmanjšala čete na minimalno stanje ter v zmislu navedenih točk ukrenila vse, da se čete zamenjajo s policijo. 2. Razpust občinskih zastopstev. Člen 50, odstavek 3 mirovne pogodbe pravi, da se bo prvi pas upravljal po splošnih določbah zakonodaje države SHS. Vsled tega je morala vlada razpustiti občinska zastopstva tam, kjer je župan in občinski odbor ustavil delovanje z begom, ali pa, kjer se občinski funkcijonarji niso hoteli pokoriti sedanji zakonodaji. Sicer pa so se v gerentski sosvet imenovali ne samo Slovenci, marveč tudi Nemci. To načelo se v pasu B ne izvršuje. 3. Propaganda. Delovanje Narodnega sveta, ki ga je jugoslovensko prebivalstvo v pasu A samo izvolilo, se omejuje na to, da predočuje narodu prednosti in škodo, ako bi pripadal eni ali drugi državi. — Koroška deželna vlada pa je s svojim narodno-političnim odborom izdajateljica in razširjevalka raznih spisov in letakov, v katerih neštevilnokrat hudo žali državo SHS in ki gredo celo tako daleč, da blatijo in smešijo dinastijo in narode v državi SHS na način, ki zasmehuje običaj v mednarodnem občevanju. »Kärntner Landmannschaft«, oficijelni propagandni list narodno-političnega odbora koroške deželne vlade, javno priznava, da se vodijo o Slovencem prijaznih prebivalcih pasa A črne liste, da bi jih z grožnjami oplašili, da ne bi se poslužili prava samoodločbe. Razširjajo se letaki v obeh jezikih in celo v barvah države SHS, da bi na ta način zapeljali prebivalstvo. Jugoslovenske vojske pozivljajo z letaki, emisarji in avstrijskimi zaupniki v pasu A, da bi se uprli, prebivalstvo pa, da bi se protivilo odredbam oblasti. S tem, da razširjajo neresnične vesti o valuti, zavajajo prebivalstvo v njegovo lastno škodo, da ne bi menjalo bankovcev. Osebe, ki so Slovencem prijaznega mišljenja, dobivajo grozilna pisma, vtihotapljena preko demarkacijske črte. Domobranski kompaniji v Mostiču in Št. Adražu porabljajo za to, da razdeljujeta letake v pasu A. Okrajno glavarstvo v Celovcu je izdalo kmetu Blažu Olipu iz pasa A dovoljenje za odpotovanje šele tedaj, ko so mu izsilili prisego, da bo glasoval za Nemško Avstrijo. To vrsto propagande pa ne delajo samo v ozemlju, v katerem se bo vršilo glasovanje, temveč jo zanašajo tudi v oni del Koroške, ki je bil po mirovni pogodbi že končnoveljavno prideljen državi SHS. 4. Zapiranja in politična upravna justica. Vsaka država kaznuje tistega, ki se ne pokori zakonom in naredbam, povsod se to imenuje: kazen. Le koroška deželna vlada govori v takih primerih o nasilju proti Nemcem. Nekaj zgledov: Žena veleposestnika trgovca Kandutha je vdela v razdeljano stanovanje jugoslovenskega častnika in je odtegnila državne zastave, ki so bile tam razobešene povodom narodnega praznika. Zato so jo kaznovali. Velikovški notar Rabitsch je kot eksponent narodno-političnega odbora koroške deželne vlade dajal v njenem imenu potna dovoljenja v avstrijsko republiko, ki so bila podpisana po avstrijskem policijskem komisarju, ne da bi bil dobil za to od SHS-oblasti ukreditiv. Zato je bil kaznovan samo z ukorom. Pozneje pa je poizkušal, kakor je dognano, tihotapiti v Celovec neresnična poročila, v katerih med drugim dolži jugoslovenske vojake in častnike lovske tatvine. Ker je bila dolže utemeljena sumnja, da je hotel s potvorjenimi računi oškodovati državo SHS, je bil na predlog pristojnega državnega pravdništva aretiran. Njegov nemški odvetnik v Mariboru je sam predlagal, da se prestavi v Mariber, iz česar je koroška vlada konstruirala martirij notarja Rabitscha. Druge kazni se tičejo neupravičenega prekoračenja demarkacijske črte, kar kaznuje tudi koroška deželna vlada, ter tihotapstva, zaradi katerega se pokore tudi prav ugledni meščani v Celovcu v tamkajšnjih zaporih. Izgoni, kakor jih zatrjuje generalna koroška vlada, so izmišljeni, začaj deželna vlada za Slovenijo je ukazala podjetjem oblastim, da se izgoni oseb, ki imajo v glasovalnem pasu glasovalno pravico, ne smejo vršiti. Izgnanih je bilo samo majhno število takih oseb, ki so bili nadležni tujci in so se proti državi SHS obnašali sovražno. 5. Zabranjena vrnitev beguncev. Takoj, ko so čete SHS vkorakale v deželo, je izdal poveljujoči general v slovenskem in nemškem jeziku oklic, v katerem je vse begunce pozivljal, naj se vrnejo, ki so se nato večinoma tudi res vrnili. Samo tisti se ne upajo vrniti, ki so lansko leto zakrivili zločin plenjenja, ropanja, udeležbe pri tatvini ali pa druge delikte, ki jih kaznuje obči kazenski zakon. Na ponovni poziv, naj se vrnejo, so odgovorili z roganjem. Zdi se, da izhaja zadržavanje beguncev v pasu B iz kljubovanja koroške deželne vlade, da bi prebivalstvo dobilo vtis, kakor da se begunci niso vrnili na poziv vlade SHS, temveč na zapoved tretje države. — Resničnost vseh gornjih ugotovitev se vsak čas mora dokazati po spisih.

Republikanci in vlada.

ZAGREB, 19. »Novosti« poročajo iz Belgrada: **Neki član republikanske stranke je izjavil o sodelovanju republikanske stranke v novi vladi, da bo pomagala koncentracijski vladi v najnujnejših slučajih, da bo pa stopila v najskrajnejšo opozicijo, ako akcija dr. Smodlake ne bo imela uspeha.**

Občinske volitve na Hrvatskem.

SENJ, 20. Pri občinskih volitvah so bili izvoljeni: 9 članov hrvatske zajednice, 3 komunisti in 4 zastopniki dveh list nepolitičnih osebnosti. — Križevci, 20. Pri občinskih volitvah so dobili komunisti 8 mandatov, Frankovci 8, hrvatska zajednica 3, demokrati 1. — Vukovar, 20. Izvoljenih 24 zastopnikov od teh 12 komunistov, 8 pristašev hrvatske zajednice in 4 radikalci. — Osek, 20. Pri županskih volitvah je bil izvoljen za župana član hrvatske zaednice notar Engel, za podžupana pa komunist mizarski pomočnik Vladislav Kordič. Zanimivo pri sestavi novega občinskega odbora je to, da so kljub nasprotnim zatrditvam komunisti položili prisego.

ZAGREB, 17. Tu so bili nabiti po mestu plakati, na katerih poziva neki medstranski odbor mestno prebivalstvo in vse stranke, da se naj združijo pri volitvah proti komunistom in socijalistom. V pozivu pravijo da se naj volijo raje pristaši Radićeve grupe in Frankovci, kakor pa komunisti.

Reformistiški duhovniki zagrebškemu nadškofu.

ZAGREB, 20. Reformisti so priobčili v »Preporodu« odprto pismo na zagrebškega nadškofa dr. Bauerja, katerega je podpisalo 83 duhovnikov. V odprtem pismu določajo svoje zahteve v naslednjih 8 točkah: 1. uedinjenje vseh krščanskih cerkva, 2. osamosvojitev cerkve v Jugoslaviji in ustanovitev primata, 3. avtonomija cerkve na demokratskih načelih, 4. uporaba narodnega živega jezika pri sveti maši, zakramentih in obredih, 5. neobvezno čitanje brevirja, 6. reforma teoloških študij, 7. odprava obstoječega celibata, 8. gmotno osiguranje duhovščine. V odprtem pismu pravijo podpisani reformisti, da zahteva uvedbo navedenih reforem vera in morala in da v primeru, da bi iz tega odprtega pisma nastala preganjanja posameznikov, nastopijo vsi solidarno.

Jugoslovensko trgovsko društvo na Reki.

REKA, 20. »Jugoslovensko trgovsko društvo« so ustanovili jugoslovenski trgovci na Sušaku in Reki. Društvo bo v prvi vrsti ščitilo interese naših trgovcev na Reki in v njeni bližini.

Ureditev plač tiskarniškemu osobju.

LJUBLJANA, 19. Včeraj se je vršila enketa zastopnikov društva lastnikov tiskarn in zastopnikov društva tiskarskih pomočnikov. Ker so narasle cene vsem življenskim potrebščinam, so zastopniki društva lastnikov tiskarn priznali vsemu tiskarniškemu osobju — kvalificiranemu in pomožnemu — 30% poviška sedanjih tedenskih prejemkov, torej 30% poviška temeljne plače in vseh doklad, ki jih imajo. Povišanje stopi takoj v veljavo in morajo vse tiskarne v Sloveniji že to soboto izplačati povišano plačo.

O povišanju plač še za nadaljnih 10% bo sklepal širši odbor društva lastnikov tiskarn, ki ima jutri svojo sejo.

Proti tihotapcem.

BELGRAD, 20. Ministrstvo za notranje stvari se bavi s poostritvijo predpisov glede tihotapstva.

Potovanje v Švico.

BELGRAD, 20. Po poročilu našega poslaništva v Bernu ondotno italijansko poslaništvo ne daje dovolitve za potovanje skozi Italijo brez odobrenja iz Rima, za kar je treba 30 dni. Na to se opozarjajo vsi, ki potujejo v Švico in se žele vrniti skozi Italijo.

Nittijeva izjava o vnanji in notranji italijanski politiki.

RIM, 22. Danes se je zopet otvorila italijanska zbornica z dnevnim redom: vladno poročilo, ki je je podal ministrske predsednik Nitti. V začetku svojega govora je govoril o preosnovi kabinetnega in je ob tej priliki izrazil svoje obžalovanje, da se je moral ločiti od starih prijateljev, s katerimi je delal in se boril v mnogih časih. Nato je govoril o vnanji politiki. Naglašal je, da je položaj v vseh državah vsled vojne zelo težaven, in da so razmere v Evropi postale še težavnejše v zadnjih časih, ker so Amerika in nevtralne države omejile najnižjo stopnjo svojo pomoč. Vsled tega mora Evropa iskati drugo pomoč, in sicer v Rusiji in Nemčiji, ker Rusija je vir vseh surovin, a Nemčija vir delovnih energij. Proti Zvezo narodov, v katero vstopi in katero hoče, je potrebna ustanovitev zveze evropskih narodov.

O italijanski vnanji politiki

se je izrazil ministrski predsednik tako le:

»V obrambi italijanskih koristi smo hoteli ohraniti ista splošna načela, katera smo odločno zastopali v svrho obnovitve evropskega življenja in vzpostavitve mednarodnih odnošajev. Mi želimo, da bodi Italija sredstvo miru in obranitve svetovnih delovnih pravic in zato bočemo, ne samo zelo, živeti v odnošajih prijateljstva z vsemi narodi, predvsem z našimi sosedi. Vzajemne koristi imajo višjo in bolj bistveno veljavo, nego spori začasnega značaja. Vztrajali bomo samo pri zahtevah, ki jih smatramo pravične za našo državo. Upamo, da se bo naše delo primerno cenilo. Prepričani smo, da Italija ne sme biti vzrok zakasnitve vzpostavitve mirovnega stanja v Evropi, od katerega je odvisno obžalovanje življenskih težkoč. Naši vnanji politiki moramo pridobiti vse zdrave in žive demokratske sile. Nobena pogodba, noben dogovor ne omejuje našega delovanja, mi bočemo biti svobodna sila napredka in življenska energija. Italija vlaga sedaj vse svoje moči, da ostane zvesta svoji demokratski zgodovini. Italija mora po svojem zemljepisnem položaju, po svoji tradiciji, po svojih koristih predstavljati ne samo silo ravnotežja, temveč tudi element zmernosti in zaščitnico načel pravičnost. V tekmi imperijalizmov, ki se skrivajo, v tekmi, v kateri se zato majhni narodi bolj pohlepni nego veliki, v navzkrižju želja, more Italija rešiti samo sebe in doprinesti rešitvi drugih samo z dosljavstvenim vedenjem in postenim pomirljivim delom. Želimo delovati popolnoma sporazumno s Francijo in Anglijo: zveza, ki je nastala iz bolí in nevarnosti, se mora utrditi v skupnih odgovornostih. Naši odnošaji so iskreni in prisrčni in noben oblak ne more zatemniti njihove svetlobe.

Po teh priprostih izvajanjih, ki imajo za nas programno veljavo, postanejo odveč vsa podrobna razpravljanja o vprašanjih vnanje politike. Da pa more Italija svobodno delati, da more dobiti večjo pomembnost v vnanji politiki, je treba rešiti

jadransko vprašanje.

Ne more se istočasno braniti krvničnih obtožb imperijalizma in pobijati imperijaliste. Neskladno vedenje raznih skupin je poostrilo jadransko vprašanje, je razširilo napačne glasove, je prineslo seboj strup suma. Neodgovorne osebe so tudi doprinesle zmanjšanju državnega ugleda in povzročile nered v srcih. Dogodki najmanjše važnosti so se pretiravali in se pretiravajo tudi danes. Mi smo iskali in se iščemo pravične rešitve in mi imamo isti pojem o pravičnosti nasproti nam in nasproti drugim: nikdar ne bomo zahtevali, kar bi se moglo zreti ali biti krivično za Jugoslavijo. V naši in naših sosedov korist je, da živimo v prijateljskih odnošajih, in čim bodo vprašanja mesta rešena, nameravamo pritegniti novi narod bližje k sebi s trgovinskimi dogovori in ustvaritvijo prisrčnih kulturnih odnošajev. Vemo, da je mlad narod, ki je izšel iz dolgih bojev in dolgih zaklanj, večkrat nepotrpežljiv in svoje. Toda naše poštено vedenje, naša trda volja, da nočemo sporov, naša želja po ustvaritvi prijateljskih odnošajev, bodo doprinesli razpršenju vsakega dvoma. Tekom razprave je potrebno, da se jadransko vprašanje obširno pojasni. Vlada da prav lahko na razpolago objavljene listine in vse potrebne podatke za resno proučevanje. Želimo doseči pravično in pravno rešitev. Toda da se more doseči taka rešitev hitro, je potrebno, da se državni zaduva polasni, in nič ni bolj koristno nego obsežna razprava v zborniei. To razpravo torej mi živo želimo.«

Ministrski predsednik je nato govoril o **notranjih razmerah** v državi. Potrebno je omejiti vse troške — je dejal Nitti — vse zahteve po zvišanju troškov in po zmanjšanju dela. Razlika med nakupno in prodajno ceno kruha znaša 400—500 milijard na mesec. Vsa industrijska podjetja so osiromašna, pošte, brzojavi in železnice poslujejo pod izgubo. Kdor zahteva zvišanje plače in mezde, škodi lastni državi in samemu sebi; treba je vzbuditi voljo za delo, če je treba tudi s silo. Ravnotežje med dohodki in troški se sedaj ne more doseči, toda more se doseči do nekoliko let potom trdega dela. V svrho ohranitve javnega kredita bo morala vlada zahtevati žrtve od vseh, posebno od velikih dobičkarjev. Inozemski kapital, investiran v Italiji, se ne bo obdačeval, ker ima državno gospodarstvo od njega veliko korist. Veliko je pomagalo državno posojilo, ki je doseglo kmalu 20 milijard, katerih 7 v denarju a ostatek v papirju. Država si bo morala tudi nadalje pomagati s posojili posebno za obnovitev pridobljenih dežela. V svrho omejitve troškov je treba takoj urediti vprašanje kruha, znižati troške za vojsko in mornarico in upravo državnih podjetij. Začeti se mora čim prej demobilizacija, in sicer se odpusti od štirih letnikov, ki so še pod orožjem, eden v najkrajšem času. Ravnotako se bo moralo začeti z demobilizacijo vojnega materijala. Vojni minister bo predložil v kratkem načrt za novo ureditev vojske, ki bo odgovarjal državnim gospodarskim zahtevam. Toda štedinja ne zadostuje; treba je tudi proizvajati, ker Italija ne more nakupovati v inozemstvu, dokler se proizvajalna moč ne zviša. Italija ne proizvaja dovolj kruha in drugih živil in proizvajanje drugih predmetov je tudi nezadostno. Italija kupuje sedaj dvakrat toliko žita kakor pred vojno, zato je treba znižati nakup žita na polovico. Vlada se ne bo ustavila niti pred najdalekosežnejšimi reformami, toda javni red se mora na vsak način ohraniti. Predložil se bo v kratkem zborniei načrt za preureditev veleposesti v zmislu pospeševanja male posesti, ki je pogoj za socijalni demokratični razvoj. Ministrski predsednik je zaključil, primerjajoč italijansko državo ladji na morju, ki se more rešiti v pristanišče samo, če so vsi mornarji složni.

PODLISTEK

Za staro pravdo. (124)

August Šenoa: Seljačka buna. — Zgodovinska povest iz XVI. stoletja.

Cvni Matija naj bo pripravljen s svojimi sto strelci, a tudi vi, kapetan, zberite svoje konjenike. Jaz bom skušal zbrati čim več Uskokov. Po moji povrnitvi udarimo na Krško, ker ni za živo glavo ne smemo dopustiti, da bi se med kmeti dalje širila kuga. A kam nameravaš ti?« je vprašal pisača v hrvatskem jeziku.

»Povrnem s h kmetom,« se je nakremžil pisač.

»H kmetom? Kaj hočeš tam?«

»Saj je menda dobro, da imate v kačjem gnezdu svojega človeka. Mari bi vam ne bila ljuba Gregorićeva glava?«

»Ei.«

»Koliko mi daste zanjo?«

»Petsto tolarjev.«

»Mi zagotovite to?«

»Zagotavljam.«

»Dobro. Lahko noč, milostljivi gospodar,« se je dvignil šime, »moram hitro nazaj, da ne »kutijo izgajstva. Ali pa nisem zaslužil več, nego ste dali na račun?«

»Tu imaš petdeset tolarjev.«

»Hvala! Zapomnite si, da ljudje mislijo, da Uskoki pristopijo na njihovo stran. To je dobro v prevero. Lahko noč!« Izdajica se je oddaljil, a kmalu potem je baron Joško Turn krenil proti žumberškim goram.

XXXIII.

V kraju, kjer Sava, tekoč med štajerskimi in kranjskimi griči, pri Vidmu izhaja iz soteske v ravno polje, stoji na kranjski strani nasproti Vidma kot okrajek precej velika grmada gora, ki jo presekajo sedla in soteske. Kjer se voda pri svojem ovinku dotika gorovja, so bregovi precej strmi, skoro navpični, in komaj da je med goro in reko ostalo toliko prostora, da se je moglo Krško mesto prilepiti ob breg. Z desne in leve edine ulice se nizajo skromne slovenske hišice okoli stare šiljaste cerkve. Lesena streha jim je počrnela, okenca so majhna, majhen tudi leseni pristrešek, da se ti dozdeva, kakor da so se tu drobne piščeta pritisnile k koklji v strahu, ker se vije nad njo grabežljiva ptica. In res se vije. Kot jastreb stoječ na vrhu pečine se je postavil nad slovensko mesto trdni grad nemških gospodarjev. Od Krškega dalje proti Vzhodu, na jug se odpira ravnica, sredi katere se vali Sava proti Brežicam. Onkraj nje se razteza štajersko predgorje do Sotle, a s te strani vidiš na drugem kraju ravnice Uskoške gore, pod katerimi leži mesto Kostanjevica in se vije reka Krka, hiteč proti Brežicam. Če si krenil ob gori skozi Krško na jug, se ti kaže na bregu Turnov grad, na lazu prijetnega kraja Leskovec, a dalje na polju stoji Drava. Tu se dele poti. Ena teče na jug preko broda do Kostanjevice, druga na zapad v Čatež in preko Mokrice v Hrvatsko. V jutru, dne 5. februarja l. 1573. se je razgrinjala nad tem snežnim krajem gosta, svetla megla. Še se je solnce borilo z meglo. Ni bila to suha ojstra zima, marveč vlažni mraz, ki se je zajedal do kosti. Izza meglenih kopren so se kazali črni orisi koč, tanko šibje in drevje, zamrla ograja, ali kak razpadajoč dimnik, a od štajerske strani se je iztical iz rmenosive neprozorne pustinje samo višek zvonika videmske cerkve. Kraj vsega tega je bilo v Krškem živo, kakor da je cerkven praznik, je kretala po nejasni megli. Krško je bilo nabito polno. Kako ne bi? Saj stoji tu hrvatska kmečka vojska, pričakujoč brate Uskoke ki se danes pridružijo kmetom, kakor jih je napotil Drnačić, vračajoč se iz Kostanjevice k Iliji.

Položaj v Nemčiji.

Mir se vzpostavlja.

LONDON, 21. (S.) Iz Berolina javljajo: Na jugovzhodu Nemčije vlada mir. Čete so zapustile včeraj Kiel, kjer je sedaj tudi mir.

Zavezniški pooblaščenci pri podkancelarju. Čestitke in grožnje.

BEROLIN, 20. (S.) Wolffova agencija je priobčila 19. t. m. naslednje poročilo: Angleški, italijanski in belgijski pooblaščenec so obiskali predpoldne podkancelarja Schifferja, da mu izrazijo čestitke svojih vlad, ker se je posrečilo tako hitro odstraniti takoimenovano Kappovo vlado. Pri tej priložnosti so naglasili, da niso imeli nobenih stikov z nasilniki niti so jim izražali simpatij, temveč da so bili popolnoma na strani ustavne vlade. Dali so tudi izraza svojemu upanju, da bo mogoče hitro rešiti novo krizo, ki je nastala radi nadaljevanja splošne stavke, in jo rešiti v korist demokratski misli, kajti, cesar Nemčija najbolj potrebuje, to je red in delo. Angleški pooblaščenec Edmarnock je dostavil, da ne bi bilo mogoče dobavljati Nemčiji hrane, sirovine in kredite, ako se ne bi vladala v notranjosti ustavna načela. Tudi se ne bi mogla dovoliti nobena tozadevna posojilnica, ako bi se zopet motil red s kakršnekoli strani.

En general in 1000 mož se zateklo k Angležem.

KOELN, 20. (S.) Poročilo medzavezniške komisije pravi, da je prišel en general s 1000 možmi na angleško zasedeno ozemlje. Bili so razoroženi in poslani v Solingen, kjer so bili nastanjeni po mestnih šolah in gostilnah pod angleškim vojaškim nadzorstvom. Poročilo naglaša, da ne gre za nasilno prekoračenje meje, kajti vladne čete so udrle na omenjeno ozemlje, da se rešijo pred številno močnejšimi nasprotniki.

Boji s komunisti.

CURIH, 22. V Porenju in na Westfalskem prevladujejo komunisti, ki so zasedli celo deželo, razen Wesela. Mesto Recklingshausen oblegajo komunistiške čete.

Konec stavke v Berolinu.

BEROLIN, 20. (S.) Iz Berolina poročajo: Stavka se je končala, vlada je v nekaterih točkah popustila.

Stavke ponehujejo po nemških mestih.

BEROLIN, 20. (S.) Iz Kiela poročajo: Bauerjeva vlada je imenovala admirala Eberta za gubernatorja mesta. On upravlja mesto s pomočjo odbora, ki je sestavljen od zastopnikov levice. Iz Vratislave da so odšli monarhistiški prostovoljci. Do krvavih spopadov med delavci in vojaštvom je prišlo v Spotersu in v Lipskem. Delavci se niso hoteli dati razorožiti. V Hamburgu se je delo zopet začelo. V Kasselu in Frankfurtu se je končala splošna stavka. Poročajo, da so se rudarji v Essenu nasplošno pokorili povelju, da se povrnejo na delo.

Obsedno stanje v Berolinu.

CURIH, 22. Vsled izgredov, ki so se vršili po nekem zborovanju v berolinskem predmestju med demonstranti in četami, je državni predsednik proglasil v Berolinu in deželi Brandenburg obsedno stanje. Osebe, pri katerih se najde orožje, bodo ustreljene.

Število žrtev med vojaki.

BEROLIN, 20. (S.) Število mrtvih vojakov pri zadnjih neredih znaša okoli 200 in ravno toliko ranjenih.

SENAT VRNIL MIROVNO POGODBO WILSONU

WASHINGTON, 19. (S.) Senat je odklonil danes predlog o potrditvi mirovne pogodbe, kakti ni se dosegla predpisana dvotretjinska večina. Bilo je 49 glasov za, a 35 proti potrditvi. Zatem je bil sprejet predlog, ki zahteva, da naj se mirovna pogodba povrne predsedniku Wilsonu z naslednjo pripombo: Senat ni hotel potrditi mirovne pogodbe. (Potemtakem ni bil atorej točna vest pod naslovom »Ameriški senat odobril mirovno pogodbo, priobčena v nedeljski »Edinosti«. Pr. ur.).

Kraljevska Madžarska.

BUDIMPEŠTA, 21. (S.) Uradni list je priobčil vladno odredbo, v kateri naglaša, da je izvrševanje kraljevske oblasti prenehalo s 13. novembra 1918., toda vlačavina tisočletne madžarske ni bila izpremenjena in ravno tako tudi ni bilo odpravljeno kraljevo dostojanstvo niti kraljevina kot ustanova. Radi teza ostane Madžarska kraljevina, dokler ne bi bilo s kakim zakonom drugače določeno. Vsled tega morajo imeti oblasti, uradi in ustanove madžarske kraljevine pridevek: »kr. madžarski«, a nad državnim grbom bo stala kot znamenje madžarske vrhovne oblasti podoba svete krone.

Blagovni promet na avstr. železnicah vzpostavljena.

DUNAJ, 20. (S.) Od 22. t. m. dalje bo zopet vzpostavljen blagovni promet na avstrijskih železnicah.

Domače vesti.

Promocija. V soboto, 20. t. m. je bila na češkem vseučilišču v Pragi promovirana za doktorja vsega zdravilstva Tržačanka, gospica Nada Slavikova. Čestitamo!

K vprašanju sporazuma med Jugosloveni in Italijani. Poslanec Olivetti očita vladi, da ni še nič storila »v pogledu slovanskega življa na zasedenem ozemlju«, da torej tudi v tem pogledu nima še nikake določene smeri, nikakega določenega programa. Mi pa smo že izrazili svoje obžalovanje na tem, da tudi poslanec Olivetti nima jasne in določene besede, ki bi povedala, kake smeri bi zahteval on v državni politiki napram slovanskemu življu, kolikor ga ima — kakor pričakuje on — pripasti h kraljestvu Italiji; ali z drugo besedo: kake manjšinske politike bi si zaželel on v teh naših krajih?! Razumljivo je sicer na koncu konca, da se Italijani in njihova vlada nikakor ne morejo spoznati v smeri pametne manjšinske politike, da se ne morejo spriijaniti z mislijo, da bode morali ostaviti stare, izvožene tire zgoli naredne politike in misliti tudi na — narodnostno politiko, na državno politiko, ki naj uredi razmerje z drugorodnimi manjšinami. Narodnostna politika je za Italijane knjiga, ki je še niso odprli in še niso čitali v njj. Ali, čim kdo zamerja vladi ravno to, da se ni še odločila in nič storila »v pogledu slovanskega življa«, ta pa bi že moral kaj povedati, kaj in kako on hoče in želi. Olivetti pa le zahteva, ne da bi povedal, **kako** zahteva. Vendar se nam zdi — po zvezah z drugimi očitanji, ki jih je izgovoril — da bi Olivetti želel pametne manjšinske politike napram našemu življu. — Določneja je bila beseda poslanca Gaetana Salveminija (glej nedeljsko »Edinost«) v razgovoru z našim poročevalcem v Firenzi. Salvemini je uverjen, da med Jugosloveni in Italijani mora priti do sporazuma. Ali, ko govori o zaprekah, ki se stavljajo na pot sporazumu med Jugosloveni in Italijani, ne ostaje objektiven, se ne drži resnice in postaja pristranski in krivičen. Po njegovem obstoji pač na italijanski strani želja po sporazumu, dočim pa na jugoslovenski ne vidi nikakega takega gibanja. Res je sicer, da med Jugosloveni zasedaj ni nikake take »javne spropagande«; ali krivo sodi g. poslanec, če izvaja iz tega domnevo, da med njimi sploh ni razpoloženja za mir in spravo. Če bi Salvemini hotel pogledati globlje, bi mu bilo kmalu jasno, **zakaj** ne more biti med Jugosloveni propagande, ki jo on tako živo pogreša. Zakaj? **Ker si danes med Jugosloveni uliče ne upa s tako očitno propagando!** Vzrok temu pa je na italijanski strani: pri Gabrijelih D'Annunzijih in sličnih mu poetih — pustolovcih in fanatikih. Naj le pridejo z italijanske strani z določno izjavo, da so pripravljeni za mir na podlagi narodnega načela, **v zmislu brezpogojne, absolutne nacijonalne pravičnosti,** pa bodo takoj videli, da je razpoloženje tudi na naši strani. Italijani so se sicer — dokler so bili pod avstrijsko pestjo — vedno in glasno sklicevali na svetost narodnega načela, na idejo narodne avtonomije; ali doslej so, čim je šlo za uredbo med nami in njimi, to načelo in to idejo dosledno in trdovratno — zatajevali! V tem je, dragi gospod Salveminj, vzrok, da ni pri nas take javne propagande, ki jo Vi pogrešate. V podkrepljenje resničnosti svoje trditve se moremo sklicevati na vedenje našega lista. Tudi v časih najsrditejših političnih in narodnih borb smo mi vedno in vedno govorili na italijanski naslov, da že narava (zemljepisni položaj in pa skupnost nevarnosti od strani germanstva) zahteva dobro razmerje med latinskim in jugoslovenskim svetom. Ali niso nas hoteli slušati nikdar; marveč so se vedno vezali — z Nemci proti nam! To je zgodovinsko dejstvo, ki naj je uvažuje g. poslanec Salvemini, da bo prav razumeval razpoloženje med Jugosloveni in da ne bo izrekal krivičnih očitanj.

Na nasiov okrajnega šolskega sveta v Kopru. Prejeli smo: Bližamo se tretjemu mesecu, a ureditve učiteljskih plač v koprskem okraju še sedaj ne vidimo, dasi se je učiteljstvu v bližnjem sežanskem in v vseh okrajih na Goriškem nakazalo in izplačalo po novi regulaciji že 1. februarja. Ali naj bo učiteljstvo res prisiljeno zopet poseči po skrajnem sredstvu?! Dajte vi, gospod nadzornik, ko vedno poudarjate, da vam je korist šolstva in učiteljstva toliko pri srcu — zgenite se! Pospešite rešitev tega za učiteljstvo tako perečega vprašanja!

Izsiljene — prostovoljne manifestacije! Brnska socijalnodemokratska »Rovnost« poroča, da je v Košicah (na Slovaškem) kapitan Kohout dal nabiti razglas, kjer je požival meščanstvo, naj povodom 70letnice rojstva predsednika čehoslovaške republike, Mararyka, naobesi zastave, zagrozivši, da ristega, ki bi se ne pokoril, zadene globa 1000 kron, ali mesec dni zapora. Puščamo na strani vprašanje, ali poročilo v rečenem listu odgovarja dejstvom, ker bi hoteli le ugotoviti, da so slične dogodke resnično doživeli že ljudje tudi — drugje. Z razliko le, da izsiljevanje razobešanja zastav ni bilo tako odkrito, marveč zavratno. Izsiljevali so, obenem pa so lagali v svet, da so ljudje razobešali zastave »spontano«, torej brez nikake — pobude, iz golega patrijotičnega navdušenja. Tako je n. pr. v Trstu ob raznih prilikah avstrijska policija pošiljala po hišah svoje redarje in detektive, ki so zagrozili: Ako ne razobesite zastave, boste občutili posledce! Potem pa so pošiljali na Dunaj in v široki svet poročila, kako sijajno je prišlo do izraza — patrijotično navdušenje prebivalstva! To so bile izsiljene — prostovoljne manifestacije! Varaši so! Mišljenje prebivalstva je bilo slej ko prej — drugačno.

Cene ogliu se zvišajo. Civilni komisarijat za Trst in okolico poroča: Z ozirom na razmere na tržišču, v svrho, da se doseže zadosten dovoz oglja primerno sedanjim povečanim potrebam in v zvezi z delno omejitvijo porabe plina — se povišuje z današnjim odlokom cena kilogramu oglja od 52 na 56 stotink. Obenem pa se opozarjajo prizadeti, da ne sme ogljc vsebovati več ko 15% vlage.

Promet s poštnimi zavoji iz Italije in zasedenega ozemlja v Nemško Avstrijo in Čehoslovaško. Ministrstvo za pošto in brzojav je odredilo sporazumno z glavnim poštnim uradom za nove pokrajine potom posebne okrožnice, da se počenši z 10. marca vzpostavi poštni promet z zavoji v Nemško Avstrijo in na Čehoslovaško črez Brenner in Trbiž. Dovoljen bo promet z navadnimi poštnimi zavoji z označeno vrednostjo do 5 kg in pod pogoji, ki jih predvideva mednarodni poštni dogovor, ki je bil podpisan v Rimu 26. maja 1906. Zavoji proti povzetju se bodo sprejemali šele, ko se vzpostavi promet z mednarodnimi poštnimi nakaznicami. Ob vsakem prehodu pošiljatev črez Brenner bo opravljal službo carinarnice urad na železniški postaji v Bolcanu za italijansko uprtvo, a z avstrijske strani urad na železniški postaji v Inomostu. Isto službo bo opravljal za pošiljatve, ki bodo prehajale črez Trbiž, poštni urad na postaji v Pontablju za Italijo, a za Avstrijo poštni urad v Beljaku. Cena za zavoj iz Italije in iz novih pokrajin v Nemško Avstrijo bo znašala 1'25 lir, in zavarovalnina 10 st. na vsakih 300 lir. Za Čehoslovaško 1'75 lir za vsak zavoj.

Slovensko gledališče. V četrtek, 25. t. m., **točno ob 20'30,** se bo vršila premijera krasne Dolinarjeve šaloigre s petjem v treh dejanjih in eni sliki **»Cigani« z orkestrom.** Avtor znani domači satirik in humorist, pove v **»Ciganih«** marsikatero pikro besedico, zavito v pristen domači humor. Prizori so duhoviti, telinika izvrstna, smeha obilo. V glavnih ulogah nastopijo: gdč. Bizjakova, Kraljeva ter gg. Simenc, Potrato, kot cigani, a kot sodniki, odvetniki itd. gg.: Požar, Mikolič, Terčič, Boleslavski in Suhadolnik. Nesrečno rodbino tvorijo: gdč. Voukova in Gradišarjeva, potujočo dramatično družbo od hiše do hiše pa ga. Silova — »primadona«, njen soprog »režiser« — g. Kralj in — gramofon. Dr. Packa igra g. Bratuž. Razen omenjenih nastopi ves ansambel. Orkester vodi prof. V. Mirk, pri glasovirju g. D. Stular. Režiser g. E. Kralj. **»Cigani«** nudijo občinstvu zopet urico neprisilnega veselja, zato je pričakovati, da bo ta predstava privabila veliko število veselja željnega občinstva. Vstopnice so v predprodaji pri gledališki blagajni v veži Narodnega doma.

Čajev popoldan v Slavjanski Čitalnici. Slavjanska Čitalnica zaključi letošnjo sezono v četrtek 25. t. m. s »čajevim popoldnevom«. Začetek ob 17. Obiskovalci, ki morda niso prejeli vabila, se opozarjajo tem potom na prireditev.

Gailca in žveplo se razdeljujeta pri Tržaški kmetijski družbi, ulica Fabio Filzi 10, in sicer ta teden onim okoličanom, ki so se prijavili do 20. februarja, vsem ostalim pa drugi teden in kasneje.

Velika tatvina obleke in perila. V noči od sobote na delio so obiskali tatje tvrdko Jakob Brunnerjevih sinov v ulici Mazzini št. 14. Pravijo, da so opravljali in opravili svoje pošteno opravilo brez vse skrbi. Ukradeno blago so nakladali kar na ulici na neki voz. Vsekakor značilno za naše varnostne razmere! Tatvino so izpeljali zelo prefrigano. V nedeljo predpoldne je bil zastopnik omenjene tvrdke v pisarni. Ko jo je opoldne zaprl, se je celo ozrl in pogledal tudi na vrata skladišča, ki se nahaja nasproti na št. 9 v isti ulici. Ni pa našel nič nenavadnega. Neki drugi uslužbenec pa je imel bolje oči, kajti proti večeru istega dne je opazil, da je sicer bila pri vratih žabica, toda ne tista kot po navadi. Postalo mu je takoj jasno, da se je moralo nekaj zgoditi. In res so bili v skladišču tatje, kakor je bilo rečeno. Navadno žabico so zlomili, a ko so se pošteno založili z vsem, kar jim je zdelo prijetno, so zopet skrbno zaprli vrata z novo žabico. Čeravno se je precej razlikovala od stare, so vendar uspeli v svojem namenu, da bi onemogočili, da se tatvina takoj odkrije. Uslužbenec, ki je, dasi pozno, vendar spoznal premembo žabice, je naznanil tatvino kvesturi, ki je poslala takoj svoje ljudi na lice mesta. Ko so pregledali zalogo, so ugotovili, da je zmankalo iz nje raznega blaga za blizu 40.000 lir: štirje zaboji tiskane tkanine, štirje zaboji sukanca (cvirna) itd. Tvrdka je zavarovana. Oblasti so sicer začele temeljito zasledovati zločince, toda le malo je upanja, da bi jih mogle najti, ker so imeli ves dar časa, da spravijo ukradeno blago bogvekam in da izbrišejo vsak sled za seboj.

Roparski napad na ulici. V nedeljo po noči je bil napaden Arturo Liza, star 42 let, blizu svojega stanovanja v ulici Ponziana št. 7 po treh postopačih. Ker ni imel denarja, so ga pretepli.

»Ker ni drobiža, ni areba plačati«, je mislil neki Antonio Gherdovich, po domače »Pulenta«. Šel je v gostilno »Biffi« na obrežju Nazario Sauro. Poklical si je kosilce in zraven tega še polič vina. Ko je bilo treba plačati, bi bil moral plačati, ali revež ni imel s čim. Kako si bo pomagal? Spomnil se je, da ni drobiža in mislil je, da je rešen. »Slišite, natakar, imam samo debel denar, in vi vem da nimate drobiža. Vam pridem plačati jutri.« Natakar ga je takoj razumel, poklical je stražnika in »Pulenta« je šel prebavljat kosilo v zapor. Kričal je in protestiral proti temu in onemu ali — zastonj.

Panika v zastavljalnici. Neki verižniki so raznesli glas, da bo vlada zasegla vse zlato, ki se nahaja v zastavljalnici. Mnogi so se prestrašili in so ga začeli dvigati. Brezvestneži so imeli potem priložnost pokupiti večje število zlatih predmetov izpod cene. Kvestura je dala aretirati v zvezi s temi glasovi tri osebe: nekega Petra Barozzi, iz Pistorie, Magdaleno Longarotti iz Benetek in Tržačanko Katerino Mengotti. Pri njih so našli lepo število dragocenosti in tudi denarja.

Vojak in kovčeg. Trgovec Risto Kalaramaka je prišel v Trst po opravilu. Prenočišče je našel v ulici Procureria pri nekem Ernetu Grangi. Bil je truden. Ko je prišel v sobo, se je slekel in legel ter malo zadremal. Kovčeg pa je postavil na tla poleg postelje. Skozi sen pa se mu je zazdelo, da se je nekaj zgodilo v njegovi sobi, skočil je na noge in zagledal nekega vojaka, ki je ravno stopil iz njegove sobe s kovčegom v roki. V spodnjih hlačah je skočil Kalaramaka za njim in kričal na vse grlo »Tat, tat, držite ga!« Vojak se je prestrašil, pustil je kovčeg na stopnicah, sam pa je zbežal. Tako je Kalaramako rešil kovčeg in za kakih 700 lir perila, ki je bilo v njem.

Beg vojaka iz zapora na gradu. Vojak Cosimo Costanza je bil zaprt na gradu radi neke tatvine. Včeraj okoli 21 se mu je posrečilo uiti iz zapora. Toda ni se še bil izgubil, ko so že videli, da ga ni več na njegovem mestu, in straža je poslala takoj za njim patrulo, ki ga je lovila po celem mestu kake tri ure. Okoli 23'30 je bil prijet v zagati Santa Eufemija in moral je zopet nazaj, odkoder je bil zbežal.

Kdo jo je ranil? Neko Ido Schiavon iz ul. Capitelli št. 7, so našli snoči ob 22 vso v krvi na tleh pred lekarno Seravallo. Krvavela je na več mestih. Zdravnik rešilne postaje je ugotovil, da so bile rane od noža in ena med 12. ki jih je dobila, je bila smrtnonevarna, ker ji je nož prebodel trebuh. V bolnišnici so jo takoj operirali, ali je malo upanja da se reši. Schiavon je bila že leto dni ločena od svojega moža, a »živela« je z nekim Mariom Degrassi. Pravijo, da ta poslednji ni bil kaj posebno zadovoljen z njo, ker ga je imela »za norca«. Oblasti so poklicale predse njega in tudi mater njegove ljubimke, neko Ivano Cossut. Degrassi je sicer imel roke umazane od krvi, toda ker je spremljal ranjenko na rešilno postajo, si jih je prav lahko okrvavil na ta način. Tudi se je začelo govoriti, da je Ido ranil njen pravi mož. Vendar pa so pridržali Degrassija na varnem na zahtevo preiskovalnega sodnika.

Tatovi na delu. Neka Helena Žic je pustila včeraj svoje stanovanje v ulici Scuole nuove 22 za hip brez nadzorstva. Ko se je povrnila je ugotovila, da so ji med tem časom neznani postopači odnesli zlato kolajno vredno 500 lir, 5 zlatih prstanov vrednih 200 lir, zlato zapestnico vredno 50 lir, zlato zaponko vredno 200 lir in 650 lir v gotovini.

Porotno sodišče.

Ubil je brata.

Včeraj se je začela razprava proti Ivanu Švabu, sinu pok. Andreja in Ana, rojenemu v Zazidu pri Dekanih l. 1889., ki je obtožen, da je ubil brata.

Medo btožencem in njegovim bratom je vladalo že delj časa sovraštvo radi sporov v gospodarstvu. V minulem letu je postalo sovraštvo še večje in je doseglo svoj višek 14. majnika minulega leta po nekem prerekanju med bratoma. Na ta dan se je odločil Ivan Švab na usodepolni korak. Andrej je šel zvečer spat na senik. Ivan, kateremu je sovraštvo proti bratu zatemnilo svetlobo uma, je vzel sekiro in šel na senik poiskat brata. Andrej je že spal, ko se je Ivan priplazil do njega. Ivan je za hip prisluškoval njegovemu dihanju, in ko se je prepričal, da brat trdo spi, je dvignil sekiro in jo spustil z vso silo na glavo nesrečnega brata. Nato je zbežal domov in povedal materi, kaj se je zgodilo. Mati mu je nasvetovala — ali iz strahu, obupa, ali usmiljenja, ni znano — naj skrije bratovo truplo, in mu je celo pri tem pomagala. Nekoliko dni po tem dogodku so našli orožniki Andrejevo truplo, skrito nedaleč od Zazida v neki hiši, v »Jerubinih«. Isti dan je bil morilec aretiran in je tudi priznal svoj zločin.

Tudi na včerajšnji razpravi je Ivan priznal svoj zločin, ni bilo pa mogoče izvedeti od njega, kaj ga je pravzaprav gnalo na ta korak. Govoril je o mržnji, ki jo je gojil njegov brat proti njemu, o večnih prepirih v hiši, rekel je, da ni vedel v onem hipu, kaj dela in kako se je šele po izvršenem dejanju, ko je videl lastnega brata mrtvega pred seboj, zavedel, kaj da je pravzaprav naredil; — bilo je prepozno. Nekaj je moral vendar narediti Posvetoval se je z materjo, ki je bila vsa kakor iz sebe, ko je izvedela, kaj se je zgodilo. Njeno srce se je skrčilo od bolí: saj Andrej je bil vendar njen sin, čeravno morda tupatam nehvaležen, zbodljiv .... Toda sedaj je bilo vse zastonj; ni ga bilo več. Ostal ji je samo še en otrok, njen otrok, čeravno morilec .... In v tem hudem notranjem boju, v strahu za svojega otroka, ki je stal ves bled in preobražen kot morilec pred njo, — je sklenila, da reši vsaj njega. —

Bila je še temna noč, ko sta nosila mati in sin Andrejevo truplo iz Zazida; mati mrtvega sina, sin brata, ki je izdihnil pod njegovo zločinsko roko ...

Obtoženec ni vedel prav povedati, kaj se je zgodilo. Sedaj je povedal tako, sedaj drugače; videlo se je, da je še vedno pod vtiskom strašnega zločina, da mu vest ne da miru. Po dokončanem preslišavanju je sedel, se prijel z obema rokama za glavo se zagledal nepremično v tla in se tresel. — Razprava se nadaljuje danes.

DAROVI.

— Ob priliki svojega očnega zbora je pevsko društvo »Venec« v Kozini darovalo iz svoje blagajne L. 30.— moški podružnici CMD v Trstu. Denar hrani uprava.

— Na nedeljskem izletu, ki ga je priredila šentjakobska skupina **»Viktor Parma«** na Sv. Socerb, se je nabralo in sicer: za moško podružnico CMD **L. 58.70,** in za Učiteljsko društvo koprskega okraja L. 43.90. Denar hrani uprava.

— V gostilni Milana Žniderščica v Matenjivasi je vesela družba Postojencev in Postojenčank nabrala v čast Jožetom, Pepčkom in Pepcam za moško podružnico CMD L. 43.—. Denar hrani uprava.

Borzna poročila.

V Trstu, dne 22. marca 1920.

Tečaji:

Jadranska banka	320—	330
Cosulich	780—	790
Dalmatia	445—	455
Gerolimich	3050—	3100
Lloyd	2150—	2200
Lussino	2950—	3050
Martinolich	550—	560
Libera Triestina	1315—	1330
Oceania	525—	535
Premuda	780—	800
Tripcovich	745—	755
Ampelea	775—	785
Cement Dalmatie	425—	435
Cement Spalato	545—	555
Čistilnica petroleja	4300—	4400
Čistilnica olja	860—	880
Krka	500—	505
Tržaški Tramway	236—	242

Zagrebška borza.

ZAGREB, 20. (V kronah.) Devize: Berolin (100 mark) 214—220, Italija (100 lir) 900—950, London (6 funt) 625—650, New York (100 dolarjev) 16.500—17.000, Pariz (100 frankov) 1100—1150, Praga (100 kron) 200—205, Švica (100 frankov) 2700—2800, Dunaj (100 kron) 60—65. Valute: dolarji (100) 15.000—16.100, avstrijske krone (100) 60—66, levi žigosani (100) 210, carski rubalji (100) 225—230, napoleondorji (1 komad) 610—650, marke (100) 237—240, leji (100) 250—270, lire (100) 800—875.

Švicarski tečaji.

ŽENEVA, 20. (S.) Lira 30.90, marka 7.45, avstr. krona n. 2.60, st. 2.575, angl. funt 22.29, franc. frank 42.40, dolar 5.81.

Poslano*)

Spodaj podpisani javlja, da gospa Marija Fabianič, sopoga pokojnega Leopolda Fabiančiča v Slivju št. 36 nima pravice ne prodati ne kupiti od hiše v vrednosti nad 20 L. V slučaju, da bi kdo kaj kupil brez oskrbnikovega dovoljenja, bo moral kupljeno vrniti. Ne odgovarja se za noben dolg, narejen od nje.

Oskrbnik Rudolf Fabiančič.

*) Za članke pod tem nasiovom odgovarja uredništvo le toliko, kolikor mu veleva zakon.

MALI OGLASI

se računajo po 10 stotink beseda. — Najmanjša pristojbina L 1.—. Debele črke 20 stotink beseda Najmanjša pristojbina L 2.—.

IŠČE se družina, ki se želi preseliti v Jugoslavijo, za skupen prevoz z drugo družino, kateri bi zadostovalo polovico železniškega voza. — Zglasiti se je takoj na naslov: Frančiška Robič, Rihemberg pri Gorici. 413

IŠČE SE PODJETNIK za izgradbo dveh apnenic. Drva za žganje apna so na razpolago v skupnem gozdu. Plača od meterskega stota žganega apna po dogovoru. Ponudbe sprejema Franc Marc, načelnik gozdarskega odseka Plamina pri Vipavi. 414

STANOVANJE, soba, ognjišče, vrt, oddam mažni družini. Luigi Ricci 10, mednastr. 415

SPREJME se hlapec, vajen kmetijskega dela na Opčinah št. 127. 393

PRODA se potom javne dražbe dne 5. aprila t. l. ob 2 popoldne v Senožečah posestvo, obstoječe iz njiv, travnikov, pašnikov in gozdov v Senožečah. Dražbeni pogoji so na vpogled v notarski pisarni v Senožečah.

PRIPRAVNO, šole prosto dekle, najrajši sirota se išče za hišna dela. Ponudbe: Jurica Dekleva, Postojna št. 118. 3360

PRODAM enonadstropno hišo z 8 prostori, dvoriščem, lupo, vodnjakom in vrtom ob cesti iz Nabrežinske postaje proti vasi. Cena ugodna. Vprašati je pri F. Nemec v Nabrežini. 413

GOSPODIČNA, izobražena, prijetne zunanjosti, neomadeževane preteklosti, dobra gospodinja, se želi seznaniti v svrho ženitve z izobraženim gospodom od 30-35 let, s stalno službo. Le resne ponudbe pod »Redek slučaj« na ins. odd. Edinosti. 400

ZAKONSKA z dvema otrokoma iščeta kakršnosibodi službo v mestu ali na deželi kot vratarja ali poljedelca. Ponudbe na ins. odd. Edinosti pod »št. 403«. 403

IŠČE se kuharica za gostilno ul. Geppa 9. 404

VELIK dohod štedilnikov iz pločevine od kg. B. Dabič, Trst, ul. Fontana 4. 406a

KUPUJEM in prodajam staro železo vsake vrste in količine. B. Dabič, Trst, ul. Fontana 4 406 b

PRODAM 2 veliki decimalni tehtnici za 1000 in 1500 kg. B. Dabič, Trst, ul. Fontana 4. 406 c

ACETILENSKI APARAT (na karbid), nov sistem, za krčmo ali hišno uporabo, izda približno 12-16 sveč svetlobe, se proda ul. Cereria 15, III. 410

DVA žlahtna konja po 5 let stara, vajena vožnji proda Dekleva, Žagar, pošta Košana pri Št. Petru na Krasu. Cena po dogovoru Na ogled vsak dan. 373

SREBRN DENAR kupujem po najvišjih cenah v vsaki množini Pridem lahko ponj. Alojz Povh, Garibaldijev trg št 3 (prej Barriera.) 3341

KROJAČNICA Avgust Štular ul. S. Francesco d'Asisi štev. 34, III je edina dobroznana krojačnica v Trstu. 3367

ZLATO, srebro, krone, plača po najvišjih cenah Pertot, ul. S. Francesco št. 15, II. 366

POZOR! Plačam za srebrne krone, goldinarje in zlato najvišje cene, tudi več kot drugi trgovci. — Albert Povh, urar, ul. Manzoni 17, vr. 2, pritl. 2648

KOŽE KUN, LISIC, JAGNJET, DIVJIH MAČEK, DIVJIH KOZ se kupijo. Stroji, barva in izdelke vsakovrstno kožuhovino. Kožuharnica v Trstu, ul. Gatteri št. 32. 315

Poljedelci!

Pristno žveplo **ROMAGNA**

iz čistilnice in mlinov žvepla

ALMAGIA'-BOLOGNA

Zastopstvo in zaloga:

R. V. D. Macchioro

trgovina jestvin in kolonijalnega blaga

Trst, ul. Lazzaretto vecchio 19, tel. 632

Dentist

Stanko Perhavec

v Trstu, trg Goldoni štev. 11, II. nadstr.

sprejema

vsak četrtek, petek in soboto od 9 do 12 in od 15 do 19.

ZOBOZDRAVNIŠKI AMBULATORIJ

prej dr. BODO

Zobozdravnik dr. E. CLONFERO

— in

dentist STANKO PERHAVEC

Trst, trg Goldoni štev. 11, II. nadstr.

sprejemata od 9-12 in od 15-19

Izdiranje zob brez bolečin, zobovja, zlati mostovi brez neba, reguliranje zob in zlate krone.

Vsa dela se izvršujejo po moderni tehniki

G. PINO, zlatarnica-urarnica

Trst, Corso štev. 15

Kupujem srebrne krone in goldinarje po najvišjih cenah.

Gospodom gostilničarjem Pivške doline n Podnanosa naznanjam, da sem odprl

zalogo prvovrstnega istrskega vina

po konkurenčnih cenah.

Kupljeno vino v sake množine od 56 litrov naprej, pripeljem na željo kupcu na dom. Zahtevajte vzorce!

Priporočam se kot domačin, ter vabim na pokušnjo

Milan Žniderščič — Matenjavas — Prestranek

ZA PREPRODAJALCE!!

Sladkorčki iz pravega sladkorja s Čehoslovaškega (karmele fondant slaščice) se prodajajo v zalogi ulica Chiozza 29 od 9-12 in od 15-19

Trgovsko-obrtna zadruga v Trstu

registrovana zadruga z neomejenim jamstvom

Podpisano načelništvo vabi gg. z družnike na

XIV. redni občni zbor

ki se bo vršil

28. marca 1920 ob 11 v zadružnih prostorih v ulici Cesare Battisti (ex Stadion) št. 21. I. nadstr.

s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo načelništva.
2. Poročilo nadzorništva.
3. Potrjenje letnega računa.
4. Razdelitev čistega dobička.
5. Privoljenje nagrad odboru.
6. Izprememba pravil
7. Slučajnosti.

NAČELNIŠTVO.

Opombe: § 37. Vsak zadružnik sme na občnem zboru staviti predloge, kateri niso na dnevnem redu, a jih mora naznaniti pismeno načelništvu vsaj 5 dni pred občnim zborom.

ZOBOZDRAVNIK

Dr. MRAČEK TRST

Corso 24, I. nadstropje

Ordinira od 9-12 dop. in od 3-6 pop.

Brezbolestno izdiranje zob, plombiranje in umetni zobje

KONTORISTINJA

vešča slovenskega in laškega dopisovanja in če mogoče tudi lesne stroke se sprejme. — Nastop takoj. A. DOMICELJ, parna žaga, Št. Peter na Krasu.

UMETNI ZOBJE

z in brez čeljusti, zlate krone in tudi obrobki

VILJEM TUSCHER konzijonirani ZOBOTEHNIK

TRST, ul 30. oktobra (ex Caserma) 13, II

Ordinira od 9 predp. do 6 zvečer.

JADRANSKA BANKA

Del. glav.: K 30,000.000. Rezerve K 10,000.000

Belgrad, Celje, Dubrovnik, Dunaj, Kotor, Kranj, Ljubljana, Maribor, Metković, Opatija, Sarajevo, Split, Šibenik, TRST, Zadar, Zagreb

Obavlja vse v bančno stroko spadajoče posle.

Sprejema vloge

na hranilne knjižice ter jih obrestuje po 3½%, a v bancogiro prometu po 8%.

Vloge, ki se imajo dvigniti samo proti predhodni odpovedi, sprejema po posebno ugodnih pogojih, ki se pogodijo od slučaja do slučaja.

Daje v najem varnostne predale (safes).

Bančni prostori v Trstu se nahajajo:

ul. Cassa di Risparmio, ul. S. Nicolo

Telefon: štev. 1463, 1793, 2676

— Blagajna posluje od 9.30-12.30 in ad 14.30-16 —